

KOMMENTAR

De største vitenskapelige verk er fortellinger, skriver Gudmund Hernes.

En del av studier i samfunnsfag og humaniora går med til å lære å skrive dårlig. Frykten for å være lettest henger på en bredere angst for å bli avslørt: at man har lite å fare med, eller faglig er utgått på dato. Standardstrategien for akademisk fryktmestring er å hekte seg på en guru, med antatt ovstor innsikt, men hvis språk gjør det vanskelig å trenge inn i klokskapen. Da kan man gjemme seg under et røykteppe av nyord der fagfrontene er vanskelig å skjelve.

Fordelene med å eldes er at man gjennom et langt akademisk liv har opplevd terminologiske hamskifter flere ganger og derfor kjenner lusa på gangen.

Da jeg tok fatt på sosiologi var Harvard-professoren Talcott Parsons (1902–79) den store guru. Han hadde innsikter om de fleste ting. Han bygget også en generell ramme for å forstå all handling: Alle sosiale systemer måtte finne strukturer for å skjøtte fire funksjoner, på engelsk forkortet AGIL: «Adaptation, Goal Attainment, Integration and Latent Pattern Maintenance». Parsons såkalte «struktur-funksjonalisme» slo gjennom fra midten av 1950-årene og ble utbrodert i tiårene etter. Parsonianerne, små og store, trakk og tøyet læren i flere retninger. Begrepene var elastiske nok til at alle kunne finne noe å passe inn i skjemaet. Noen gjorde det med fantasi og kraft, som vår egen Stein Rokkan i sin teori om politiske systemer, der han både innførte flere akser og selv laget mer presise begreper.

Og læren, som var vag og vid, ble pensum! Kull på kull ble ledet inn i tåka – noen kom aldri ut. Ikke minst ble det lærebøker, forelesninger, seminarer og atter seminarer.

Som del av den intellektuelle Marshallhjelpen etter andre verdenskrig, dro forskere over Atlanteren begge veier. Talcott Parsons kom til Norge. Dette fortelles: Parsons disponerte et svært dollarglis. På amerikansk vis fylte han den med gjester etter fester og kjørte dem til døren. En gang fikk en gjeng studenter møte og prate med – mest lytte til – gurun fra Harvard, som raust tilbød å kjøre alle hjem. Parsons var oppglødd over studentenes iver, og doserte inspirert under hjemturen om både AGIL og mønstervariabler. Men med mindre blikk for hvor bilen skeinet på Oslos villaveier – de var ikke dosert for breiale amerikanske doninger. På nest siste stopp ble den beleste og beskjedne sosiologistudent Nils Halle sluppet ut – og stotret til takk: «Professor Parsons: You drive as badly as you write!»

Med sekstiåttene tok ml-versjonen av Marx hegemoniet. Parsons som hadde lite om klasser og konflikt, ble lempet på his-

toriens skraphaug. Det kom nye lærebøker, seminarer og atter seminarer – samt studiesirkler og kompendier om «hovedmotsetningen».

Etter hvert reagerte studentene på ensidig kost: «Drep meg, professor, men ikke med graut!» En ny Marshallhjelp av ismer kom fra Frankrike – postmodernisme, poststrukturalisme, dekonstruktivisme – alle fikk en franskmann de kunne dra fra pistolhylsteret: Barthes, Lyotard, Foucault, Derrida, Baudrillard, osv. Det ble tåkeheimer nok til alle. For i norsk historie går det en linje fra Erasmus Montanus til Pierre Bourdieu. Og løst snakk med fremmede ord er smittsomt, slik litteraturkritiker Cathrine Krøger har vist for sykepleierfaget, eller man kan se ved tekstualistenes herjinger på Utdanningsdirektoratets hjemmesider.

Kull på kull ble ledet inn i tåka – noen kom aldri ut.

Er det noe botemiddel? Kunne forvillede forskere uten rødblyant hjelpes av en litteraturkritiker?

I 1962 analyserte Edvard Stanley Hyman fire klassiske bidrag som litteratur, i boken *The Tangled Bank: Darwin, Marx, Frazer and Freud as Imaginative Writers*. Hans tese er at vitenskapelige verk får varig vitalitet ved kraftfulle metaforer i store fortellinger. Som når Darwin bak naturens ytre mangfold, skjønnhet og sødme avdekker en brutal kamp på liv og død; når Marx i sitt tette kommunistiske manifest bak borgerskapets ulidelige letthet avdekker et samfunn av larm, skitt, nød og strid; eller når Freud bak forheng, høye snipper og stramme korsetter avdekker Ødipuskonflikter og fortrengte fadermord, Eros og Tanathos.

Om hver av dem kan vi si: For en historie! De lever i oss som vitenskap ikke fordi de ga rare ord, men fordi de oversatte vitenskap til besettende visjoner ved bydende metaforer.

GUDMUND HERNES

Forsker ved Fafo og professor ved BI, fast spaltist i Morgenbladet
pafyll@morgenbladet.no

LES PÅ MORGENBLADET.NO

Hver dag publiserer vi nye saker på Morgenbladets nettsider som ikke finnes i papiravisen. Les disse fra den siste uken:

DEBATT

- ➔ **Knut Faldbakken** svarer Ane Farsethås i Lolita-debatten.
- ➔ **Kyrre Wathne** svarer Lynn Myrdal om polyamori.
- ➔ **Sekulær allianse** svarer på Morgenbladets artikkel om Jan Bøhler på demonstrasjon for Geert Wilders.

ANALYSE

Professor Øyvind Østerud skriver om hvordan franske politiske skandaler ryster det etablerte maktapparatet, dekkoperasjonene gjør vondt verre, og de etterlater en flom av rykter og ubesvarte spørsmål.

MEDISIN

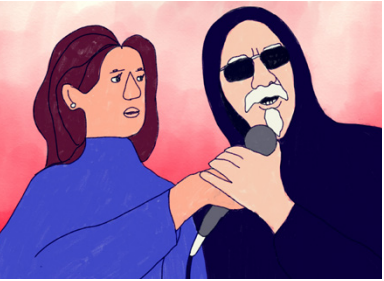

«Dop og sex må bli en prioritert folkehelseoppgave.»

Lege Ketil Slagstad om kjemsex og at leger må ta et større ansvar.

KJØNNSLIV

Skal jeg drikke dialogkaffe med folk som kaller meg kakerlakk, spør Nora Mehsen.

KOMMENTAR

«Ikke vern den, ikke riv den – det finnes en tredje vei for Y-blokka.»

Gaute Brochmann gjør nye vurderinger om hva man kan gjøre med den omdiskuterte Y-blokka i regjeringskvartalet.

FOTO: MARVI LACAR / GETTY IMAGES

ILLUSTRASJON: OSCAR GRØNNER

ILLUSTRASJON: PEDER BERNHARDT